

אגרת לצוותי החינוך - בעקבות אירועי האיבה המתרחשים בארץ

כתבו: דר' יוכי סימן-טוב, נעמי מוזס ורחל אברהם

אנשי חינוך יקרים,

כאנשי חינוך עלינו להיות קשובים לסובב אותנו, לאחרונה, אנו עדים למספר אירועים ביטחוניים, הקורים באזורים שונים בארץ. לעיתים אי הוודאות והחשש הנלווים לאירועים אלה יוצרים תחושות מתיחות, וחוסר ביטחון אצלנו ואצל חלק מתלמידינו.

כולנו חשופים למידע הזורם באמצעי התקשורת ואין אנו יכולים להתעלם מהאמירות והמראות, אודות המצב הביטחוני, כפי שהוא מובא בכלי המדיה השונים.

מצב זה, מעצם טבעו, מעורר שאלות, מחשבות ולעיתים חששות.

כאנשי חינוך, אשר להם אחריות מנהיגותית כלפי התלמידים, חשוב שנזכיר לעצמנו שתי הנחות יסוד:

1. אם למבוגרים ישנן תחושות של בלבול, פחד וחוסר ביטחון, לתלמידים, ובעיקר לצעירים שבהם, על אחת כמה וכמה.

2. הילדים לומדים לפענח את המציאות ולהקנות לה משמעות על ידי התבוננות במבוגרים, מהם רואים וכך עושים.

מתוך כך, ברורה אחריותנו, כמבוגרים כלפי הילדים, במגוון מצבי היום יום, ויותר מכך, במצבים של לחץ ומשבר, המודעות להיותנו דוגמא לחיקוי ולמידה עבורם.

מחויבותנו החינוכית היא, לתווך¹ את המציאות בצורה אחראית, כך שתאפשר לילדים הבנה והתמצאות בעולם בו הם חיים, בהתאם לשלב ההתפתחותי שבו הם מצויים.

בשיחות הכיתתיות יש להתחיל במתן מידע עובדתי על האירועים השונים. ולהתאימו ליכולתם הרגשית והקוגניטיבית של התלמידים ולמידת קרבתם לאירועים.

¹ מדובר על תיווך המציאות במספר מדדים, ברוח "תיאוריית הלמידה המתווכת" של ראובן פוירשטיין: על פי: "השפעות הלמידה המתווכת על המתווך תלפיות, י"ב 198-179 2002:

- תיווך למשמעות .
- תיווך לזויות התנהגות רגשית
- תיווך לתחושת מסוגלות
- תיווך של חיפוש הפירוש מחדש
- תיווך למודעותו של האדם כישות משתנה
- תיווך לחיפוש אחר אלטרנטיבה אופטימית
- תיווך לתחושת שייכות

חשוב שהמסרים שלנו לתלמידים, יהיו מסרים נטולי דרמטיות ובוני חוסן² ויחזקו בהם את תחושת הביטחון.

ניהול דיון ישיר ופתוח, שאינו מתלהם, מובחן ומותאם להתרחשויות המקומיות, כזה שיש בו הזדמנות להעלאת מחשבות, רגשות וחששות, המכוון להכלת הרגשות ולחיבור לכוחות ולתקווה, מאפשר ומחזק את הביטחון הבסיסי והוא תנאי לרכישת מיומנויות להתמודדות יעילה ולחיצוק החוסן האישי. עצם השיח עם החברים והחברות לכיתה, עשוי לתת תחושת "ביחד" ותחושה של תמיכה הדדית. התלמידים יקשיבו זה לזה ויוכלו ללמוד מתוך המאגר הכיתתי שיווצר, על דרכי ההתמודדות האפשריות והמגוונות.

זוהי הזדמנות למחנכים ולמורים להיות בעבור התלמידים אוזן קשבת למה שמעסיק כל אחד ואחת מהם ולהרחיב את משאבי ההתמודדות האופציונליים שלהם.

בנוסף, חשוב גם ליצור מסגרת של שיח מוגן, שתאפשר לנהל את המפגש בצורה מיטבית.

להלן מספר נקודות שיסייעו בכיוון זה:

(מתוך: חוזר המנכ"ל, שעניינו: התכנית הלאומית ללמידה משמעותית – השיח החינוכי על נושאים השנויים במחלוקת - תשעה/1(א), ו' באלול התשע"ד, 01 בספטמבר 2014)

בשלב המקדים לשיח בכיתה:

✓ יש להתאים את רמת הדיון ואת השפה הדבורה לגיל התלמידים.

✓ יש ליצור הסכמה עם התלמידים לפני הדיון לגבי כללי יסוד לדיון; למשל: אין לפסול דעות של אחרים, יש להתייחס לדעות בכבוד ובאדיבות, חשוב לשמוע גם דעת מיעוט, יש להתנגד לדעות המסיתות לאלימות או לגזענות וכדומה.

✓ יש להסב את תשומת לבם של התלמידים להבחנה בין עובדה לדעה.

✓ המורה צריך לשקול אם מידת ההיכרות שלו עם הכיתה ומידת האמון שנבנתה בינו לבין הכיתה הנן בסיס מספק לדיון טעון בנושאים שנויים במחלוקת.

✓ חשוב לשוחח עם התלמידים על חשיבותו של הדיאלוג ועל חיפוש המכנה המשותף וההסכמות תוך מתן כבוד לעמדות המיעוט בחברה הדמוקרטית.

✓ יש ליצור הבחנה ברורה בין רגש (כעס למשל) לבין מעשה (אלימות).

במעגלי פגיעה קרובים מומלץ לשלוח מכתב להורים שבו מפרטים את הפעילות שנעשתה עם התלמידים ומומלץ להוסיף מספרי טלפון וכתובות לסיוע ועזרה בעת הצורך. כדאי לשקול גם קיום ערב להורים ובו תהיה אפשרות להעלות סוגיות מטרידות ולקבל מענים מתאימים.

כאן המקום להדגיש, כי יועצים ופסיכולוגים חינוכיים מלווים את בתי הספר ובמקום בו ישנו צורך, ניתן לפנות לעצתם בכל עת.

בתקווה לשיח סובלני ולימים טובים ושקטים.

² דוגמאות למסרים בוני חוסן:

- תגובות פחד ולחץ הן תגובות נורמאליות וטבעיות למצבי משבר.
- לכל אחד יכולות התמודדות עם מצבים מלחיצים.
- כל אדם מתמודד באופן שונה במצבי לחץ ומשבר.
- מעגלי תמיכה של ילדים ושל מבוגרים מסייעים בהתמודדות עם מצב הלחץ.
- מותר ורצוי לבקש עזרה כאשר לחוצים, דואגים או חרדים.
- מצב משבר הינו מצב חריג וגיוס כוחות אישיים מסייע בחזרה למסלול חיים תקין.